

החוק שנקבר

החוק מחייב את הרשויות המקומיות להקצות שטח לקבורה אזרחית, אולם אף אחת מהן אינה עושה זאת. בהוד השרון, העירייה ורשות מקרקעי ישראל כבר זורקות את האחריות זו על זו / שלומית צור

בית העלמין "זכותו של אדם להיקבר לפי אמונתו ונשלתו מתושבי העיר" (צילום: איל יצחק)

את התב"ע באופן שמאפשר לעירייה להפקיע שטחים אלו, והכל במטרה לקדם את ביצוע בית העלמין במהירות האפשרית. לעצרת, העירייה מעלה פעם אחר פעם טיעונים ברבר הקושי לבצע עסקה, ובאשר הרשות מציעה פתרונות לחסמים שהעירייה מעלה, זו מציגה קשיים חרישים. העירייה היא זו שאינה מעוניינת בקידום הקצאה של מתחם ד' בלבד, רבר שמביא לעיכוב, מנגד, בעיריית הוד השרון, מציגים תמונה שונה: "העירייה לא זו בלבד שאינה מעכבת שנים אחדות לקידום פיתוח בית העלמין, כולל חלקו האזרחי. בשנת 2007 אושרה תוכנית להרחבת בית העלמין הקיים הכולל גם חלק המיועד לקבורה

לנחלי הרשות, החלטות המועצה ואישור הגורמים המוסמכים, אך העירייה סירבה ומתנה את ההקצאה במתחם ד' להקצאה של המתחמים הסמוכים, שטרם הבשילו להקצאה". כמו בעירייה, גם ברמ"א מסבירים כי לא ניתן להקצות את הקרקע ישירות לעמותות ולכן מימוש ההקצאה חייב להעשות באמצעות הרשות המקומית: "לאור העובדה כי התב"ע קובעת מפורשות כי 'מקרקעי ישראל', כהגדרתם בחוק היסודי, יחזקו, לעירייה, הרשות מנוגה להחזיר מקרקעין אלו לעמותה", הסבירו. "אם תתקבל בקשה לשנות את התב"ע באופן שיאפשר הקצאה ישירה לעמותה, הרשות תבחן אותה לגופה. בפגישות שקיימנו עם העירייה הצענו גם לשנות

קרקע לבית העלמין האזרחי, בשל סכסוך שהתגלע בין העירייה לבין רשות מקרקעי ישראל. הבעיה העיקרית העולה מסיפור הזה היא שאף גורם אינו רואה צורך לאלץ את הרשויות המקומיות לקיים את החוק. ברשות מקרקעי ישראל מסבירים כי תוכנית בניין העיר שאושרה באוקטובר 2010 קובעת מתחמים שונים בבית העלמין בהוד השרון, ומתחם ד' מיועד לקבורה אזרחית. הם מסבירים כי הוראות התב"ע קובעות שלביות ובהתאם לכך נקבע כי מתחם ד' יהיה זה אשר יבוצע בשלב הראשון. "מתחם ד' זמין עקרונית להקצאה מזה כמה חודשים", אומרים ברמ"א, "צגיגה הרשות הציעו לעירייה לקדם את ההקצאה וזאת בכפוף

נה דוגמה לרפיסות שלטונית מסוג מקומם במיוחד: עוד ב-1996 חוקקה המדינה את חוק הקבורה האזרחית, אשר אמור לאפשר לכל אדם להיקבר על פי השקפתו ובחירתו בקבורה אלטרנטיבית לקבורה רתית. אלא שעדי היום חוק מיושם ברשויות בודדות בלבד (ראו מסגרת), ואף גורם אינו מפקח על יישומו, אינו אוכי את החוק, ואינו מטיל סנקציות בגלל התעלמות הגורפת ממנו. הסיבה: החוק כלל לא קבע נהלים להקצאת הקרקע, וברשויות מקומיות רבות אין אינטרס להקים תחרות להברה קרישא ולהשקיע כספים בפיתוח שטחי קבורה חדשים. המשמעות: משפחות של אזרחים המעוניינים להיקבר בקבורה אזרחית, נאלצות לשלם כסף לבתי עלמין אזרחיים בערים אחרות, כיוון שהוכות להיקבר בחינם בקבורה אזרחית תקפה רק בעיר המגורים של הנפטר.

הרשויות חסות לקברים חדשים

המקרה הבא שבחן "גלובס" בעיר הוד השרון, מעיד על המחל הממושך של הרשויות ביישום החוק, ועל זלזול המדינה באכיפת יישומו. במשרד הפנים אנכי, בחרו להתעלם ולא להגיב לדברים, ובמשרד לשירותי דת סבורים כי לא הם אחראים על הנושא. הפרשה בהוד השרון החלה לאחר שלפני כשנעור אולד בעיר הקרקעות לקבורה, אולם חברה קדישא לא מיהרה לקדם תב"ע חדשה להרחבת בית העלמין, אלא פלשה לשטחים חקלאיים שבהם הקימה קברים חדשים. בעקבות פניית של עמותת "מנוחה נכונה", הרסה רשות מקרקעי ישראל את התשתיות לקברים החדשים, מחלך שאילץ את העירייה להכין תב"ע חדשה להרחבת בית עלמין, שכוללת גם הקצאת שטח לבית עלמין אזרחי. התוכנית אושרה כבר לפני שנים אחדות, אך עד היום לא הוקצתה

באר שבע: בית העלמין האזרחי היחיד שמקבל נפטרים מכל הארץ בחינם

בעיר באר שבע נפתח כבר ב-1999 בית העלמין "מנוחה נכונה", ועד היום זהו בית העלמין היחיד בארץ שבו מקבלים נפטרים מכל הארץ לקבורה אזרחית במימון המוסד לביטוח לאומי. בית העלמין, המנוהל על ידי מורים כלפון, נמצא בכביש באר שבע-חצרים, כ-100 מטר מחוץ לתחום השיפוט של העיר, כדי שמועצת העיר והמועצה הרתית בה לא יוכלו להתערב בנעשה בו. בבית עלמין זה נטמנים גם מי שהתאבדו או שתרמו גופם למדע. אפשר לקיים בו טקס חילוני, קונסרבטיבי, רפורמי, אורתודוקסי

בניגוד לבית עלמין שמנהל חברה קדישא, הנפטרים בבית העלמין בבאר שבע נקברים בארונות

בבית העלמין ישנה חלקה יהודית שבה נקברים יהודים שעברו טקס טהרה, חלקה אזרחית שבה נקברים למשל בני זוג לא יהודים של יהודים, או יהודים שמעדיפים להיקבר ליד בני זוגם הלא יהודים. החלופה היחידה כיום לבית עלמין זה היא קבורה יקרה בבתי עלמין פרטיים שנמצאים בעיקר בקיבוצים, שם נדרשות משפחות הנפטרים המעוניינות בטיקס אזרחי לשלם סכומים גבוהים. עמותת "מנוחה נכונה" פועלת בערים נוספות על מנת לקדם את יישום חוק הקבורה האזרחי, וכיום בחלק מהן מתנהל הליך משפטי שמקורו בהתנגדות הרשויות למחלך.

● שלומית צור

החוק לקבורה אזרחית: אות מתה מאז 1996

מרבית השטחים שעליהם פועלים בתי עלמין בישראל נמצאים בבעלות המדינה, שמקצה את הקרקעות לרשויות המקומיות באמצעות רשות מקרקעי ישראל, והרשות מקצה אותן ואת ניהולן לחברה קדישא.

עד שנת 1996 לא היתה אפשרות להיקבר בישראל קבורה אזרחית, למעט תופעות לא חוקיות של קבורה אזרחית בקיבוצים תמורת תשלום גבוה (תופעה שנמשכת עד היום).

על רקע התגברות הצורך במקומות קבורה לעולים

מברית המועצות שיהדותם היתה מוטלת בספק, נחקק

באותה שנה לראשונה חוק הקובע כי צריכה להיות

אלטרנטיבה של קבורה אזרחית בבתי עלמין בישראל, אך

החוק לא קבע כיצד תוקצה הקרקע למטרה זו.

בית העלמין בקיבוץ עינת. המדינה לא הקצתה שטח

מאז התקבלו כמה החלטות ממשלה בעניין, ובשנת 2000 נקבע שבכל בית עלמין חדש שמוקם, או בית עלמין קיים שמורחב, חייב להיות שטח שמוקצה לקבורה אזרחית. הממשלה לא קבעה או תחמה את גודל הקצאת השטח בפועל והשאירה זאת ל"כוחות השוק". ועדת השרים לענייני קבורה קבעה בהחלטתה מינואר 2001 כי "המדינה תממן את המשך הפיתוח של בתי עלמין לקבורה אזרחית חלופית".

אלא שבפועל, עד היום במרבית בתי העלמין בישראל

לא פועלים בתי עלמין אזרחיים. המדינה הקימה את בית

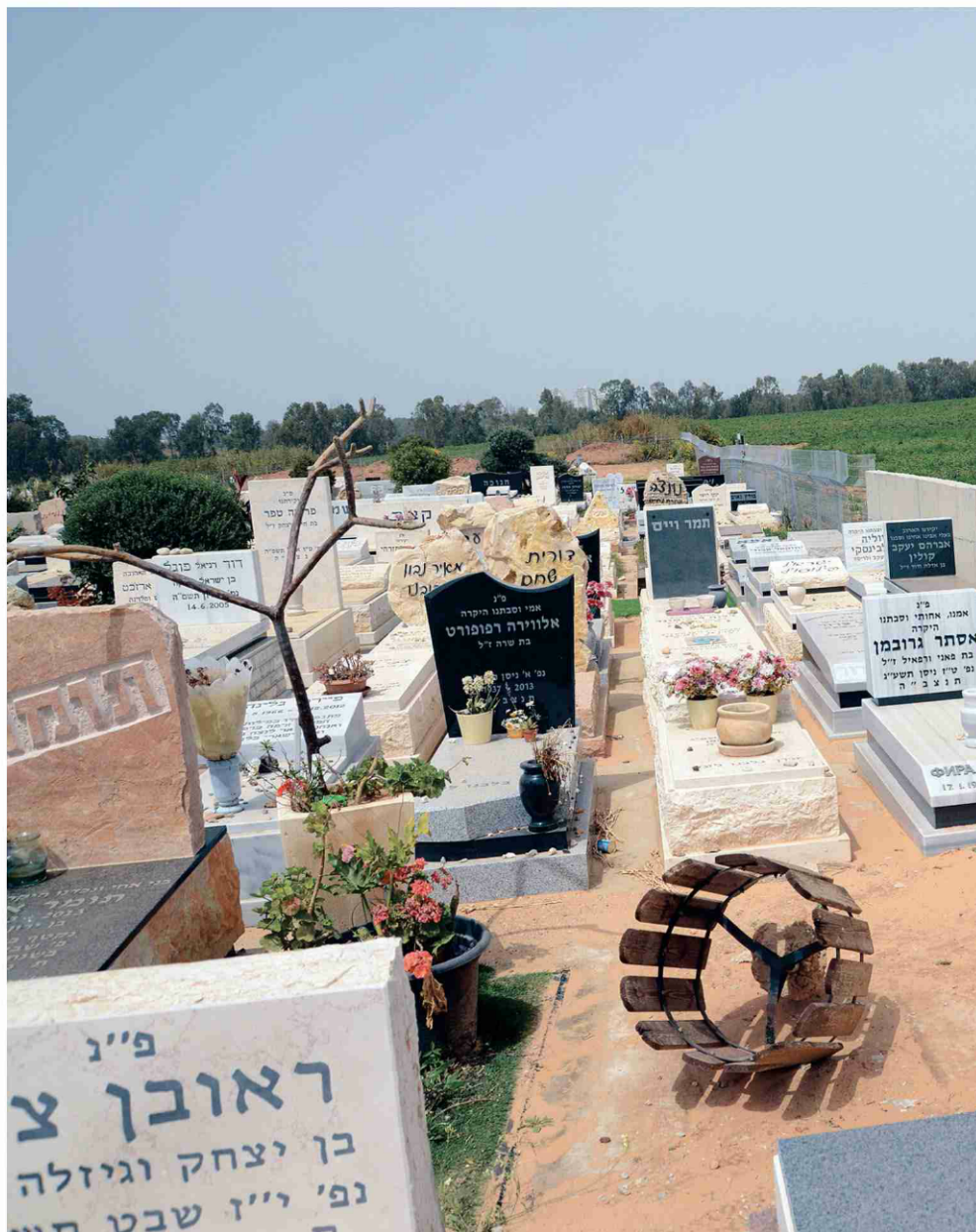
העלמין האזרחי תל רגב בצפון. עמותת "מנוחה נכונה"

פועלת לקדם הקמת בתי עלמין אזרחיים, ולאחר מאבקים

רבים הקימה בתי עלמין אזרחיים בבאר שבע, בכפר סבא

ובטשען. את סניף העמותה בהוד השרון הקימה ברכת

קלימשיטין לוי כבר ב־2002. ●

האזרחי. עיריית הוד השרון חייבת ליישם את החוק, להניח את השיקולים הוריים בצד, לקבל את השטח שרמ" מציעה לה, לתקצב ולפתח את בית עלמין אזרחי ולעשות זאת מיד. כל עיכוב פוגע בתושבי הוד השרון ומנוע מהם זכות בסיסית. הרצליה וכפר סבא הצליחו ליישם את החוק מוזן ורק תושבי הוד השרון סובלים, בעוד הקבורה האורתודוקסית בעיר פועלת בלא כל תנאי, דבר המנוח פגיעה חריפה ובלתי מוצדקת בעיקרון השוויון. מהמשרד לשיירות דת נמסר בתגובה: "קביעת מיקום בתי עלמין לקבורה אזרחית אינה בתחום אחריותנו", ומשרד הפנים נמסר כי "הגושא הועבר לבדיקת ממונה מחוז מרכז במשרד הפנים". ●

אלה, הם תושבי הוד השרון המעוניינים להיקבר בקבורה אזרחית ונאלצים לשלם כספים רבים לבתי העלמים האזרחיים בהרצליה או בכפר סבא, כי הזכות להיקבר בחינם עומדת להם רק בעיר מגוריהם. ע"ד אורן וינברג, המייצג את עמותת מנוחה נכונה בהוד השרון, אמר בעקבות הדברים כי "בית עלמין אזרחי נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר מממנת מרמי הביטוח הלאומי. זוהי מהפכה אמיתית, אך זכות טבעית זו נשללת מתושבי הוד השרון מזה 19 שנים, מאז נקבע הדבר בחוק. הנהלת העמותה ניהלה לגלות מתחזקת 'לגובס' כי עיריית הוד השרון היא שמעכבת את פתיחת בית העלמין

"בית עלמין אזרחי נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר מממנת מהביטוח הלאומי. אך זכות טבעית זו נשללת"

– ולאור חוסר יכולתו של המנהל להחזיר לעירייה את כל שטח בית העלמין, תאלץ העירייה לשנות את תכנון הביצוע ולמצוא פתרונות חלקיים ומגניים על חלק מהשטחים שהמנהל יעמיד לרשותה. אנו ממתנים לקבלת המידע מהמנהל". מה שבטוח כי מי שמשלם את המחיר בינתיים על מחלוקת

"במסגרת דיון בעתירה שהגישה עמותת מנוחה נכונה לבית המשפט בנושא, התברר שרק חלק משטח בית העלמין פנוי וכי רמ", בניגוד להבטחתיה, טרם החלה בהליכי פדיון לפינוי חלק מרכזי מתוך שטח בית העלמין. בדיון האחרון, שהתקיים בסוף חודש מארס, התבקש המנהל לברר אילו שטחים פנויים ומיניים

אזרחית. עם אישור התב"ע פנתה העירייה לרמ", היא בעלת הקרקע, בבקשה להחזיר לה את הקרקע. על אף פניות חוזרות, פגישות ומכתבים, עד היום רמ" טרם החזירה לעירייה את הקרקע והצעתה שהעירייה תפסיע את הקרקע במקומה היא הצעה מקוממת. לאחר שנים שרמ" לא פעלה לפינוי הקרקע היא כעת מציעה לשנות את התב"ע כדי שעיריית הוד השרון תפעל במקומה לפדיון הקרקע מהחלקים עמם יש לה הסכמים, וזאת בנוסף לעלויות הפיתוח שנאמדות בעשרות מיליוני שקלים שמוטלות ממילא על כתפי העירייה. עד שרמ" לא תחזיר את השטח לעירייה, לא נוכל להקצות את השטח לקבורה אזרחית או אורתודוקסית.

החוק לקבורה אורחית: אות מתה מאז 1996

מרבית השטחים שעליהם פועלים בתי עלמין בישראל נמצאים בבעלות המדינה, שמקצה את הקרקעות לרשויות המקומיות באמצעות רשות מקרקעי ישראל, והרשות מקצה אותן ואת ניהולן לחברה קדישא.

עד שנת 1996 לא היתה אפשרות להיקבר בישראל קבורה אורחית, למעט תופעות לא חוקיות של קבורה אורחית בקיבוצים תמורת תשלום גבוה (תופעה שנמשכת עד היום).

על רקע התגברות הצורך במקומות קבורה לעולים

מברית המועצות שיהדותם היתה מוטלת בספק, נחקק

באותה שנה לראשונה חוק הקובע כי צריכה להיות

אלטרנטיבה של קבורה אורחית בבתי עלמין בישראל, אך

החוק לא קבע כיצד תוקצה הקרקע למטרה זו.

בית העלמין בקיבוץ עינת. המדינה לא הקצתה שטח

מאז התקבלו כמה החלטות ממשלה בעניין, ובשנת 2000 נקבע שבכל בית עלמין חדש שמוקם, או בית עלמין קיים שמורחב, חייב להיות שטח שמוקצה לקבורה אורחית. הממשלה לא קבעה או תחמה את גודל הקצאת השטח בפועל והשאירה זאת ל"כוחות השוק". ועדת השרים לענייני קבורה קבעה בהחלטתה מינואר 2001 כי "המדינה תממן את המשך הפיתוח של בתי עלמין לקבורה אורחית חלופית".

אלא שבפועל, עד היום במרבית בתי העלמין בישראל

לא פועלים בתי עלמין אורחיים. המדינה הקימה את בית

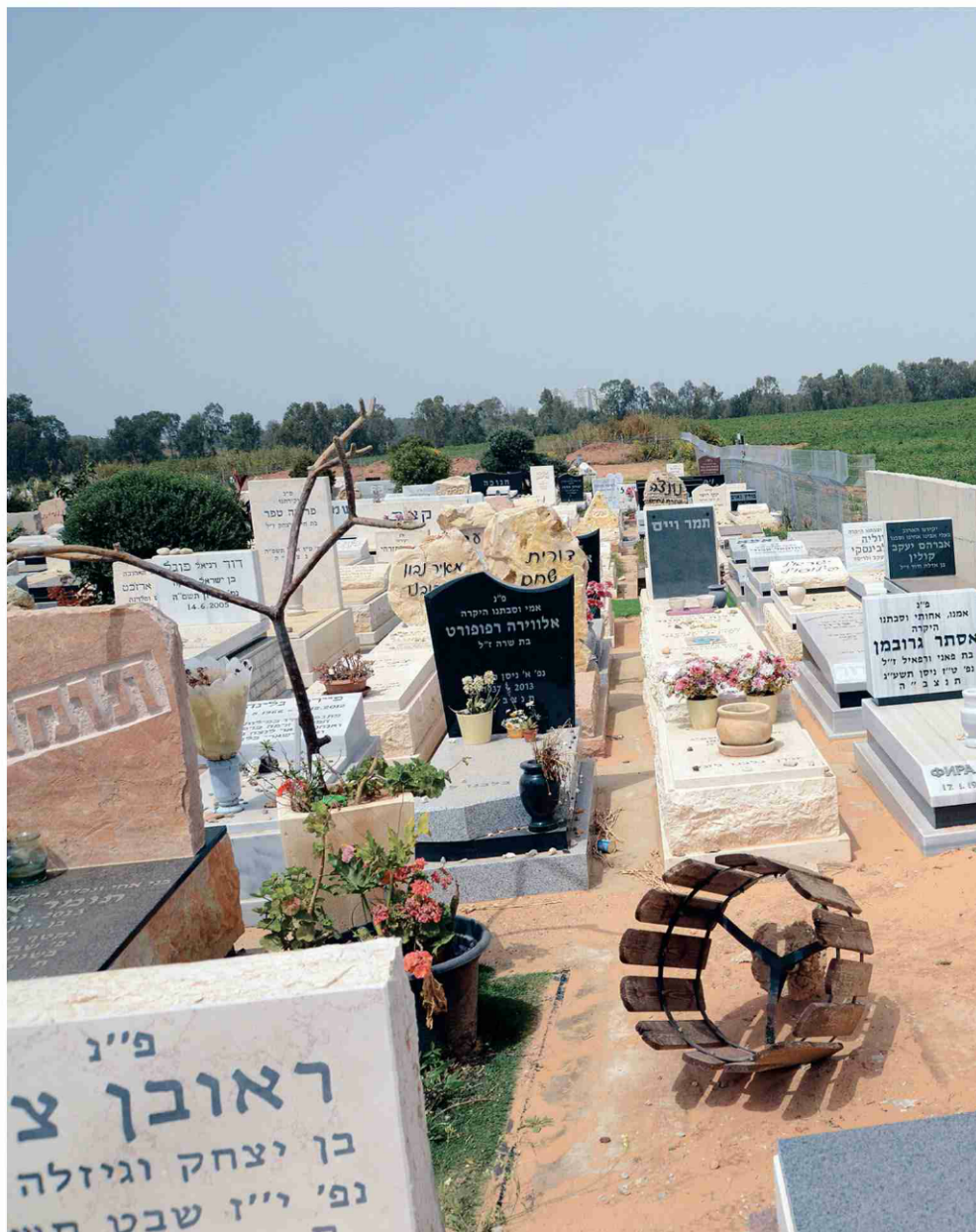
העלמין האורחית תל רגב בצפון. עמותת "מנוחה נכונה"

פועלת לקדם הקמת בתי עלמין אורחיים, ולאחר מאבקים

רבים הקימה בתי עלמין אורחיים בבאר שבע, בכפר סבא

ובטשען. את סניף העמותה בהוד השרון הקימה ברכת

קלימשיטין לוי כבר ב-2002. ●

האורחית. עיריית הוד השרון חייבת ליישם את החוק, להניח את השיקולים הוריים בצד, לקבל את השטח שרמ" מציעה לה, לתקצב ולפתח את בית עלמין אורחית ולעשות זאת מיד. כל עיכוב פוגע בתושבי הוד השרון ומונע מהם זכות בסיסית. הרצליה וכפר סבא הצליחו ליישם את החוק מוזן ורק תושבי הוד השרון סובלים, בעוד הקבורה האורתודוקסית בעיר פועלת בלא כל תנאי, דבר המוזהב פגיעה חריפה ובלתי מוצדקת בעיקרון השוויון. מהמשרד לשיירות דת נמסר בתגובה: "קביעת מיקום בתי עלמין לקבורה אורחית אינה בתחום אחריותנו", ומשרד הפנים נמסר כי "הגושא הועבר לבדיקת ממונה מחוז מרכז במשרד הפנים". ●

אלה, הם תושבי הוד השרון המעוניינים להיקבר בקבורה אורחית ונאלצים לשלם כספים רבים לבתי העלמים האורחיים בהרצליה או בכפר סבא, כי הזכות להיקבר בחינם עומדת להם רק בעיר מגוריהם. ע"ד אורן וינברג, המייצג את עמותת מנוחה נכונה בהוד השרון, אמר בעקבות הדברים כי "בית עלמין אורחית נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר מממנת מרמי הביטוח הלאומי. זוהי מהפכה אמיתית, אך זכות טבעית זו נשללת מתושבי הוד השרון מזה 19 שנים, מאז נקבע הדבר בחוק. הנהלת העמותה ניהלה לגלות מתחזקת 'לגובס' כי עיריית הוד השרון היא שמעכבת את פתיחת בית העלמין

"בית עלמין אורחית נועד לאפשר לכל אדם להיקבר לפי אמונתו בלא קשר למצבו הכלכלי, וחלקת הקבר מממנת מהביטוח הלאומי. אך זכות טבעית זו נשללת"

– ולאור חוסר יכולתו של המנהל להחזיר לעירייה את כל שטח בית העלמין, תאלץ העירייה לשנות את תכנון הביצוע ולמצוא פתרונות חלקיים ומגניים על חלק מהשטחים שהמנהל יעמיד לרשותה. אנו ממתנים לקבלת המידע מהמנהל". מה שבטוח כי מי שמשלם את המחיר בינתיים על מחלוקת

"במסגרת דיון בעתירה שהגישה עמותת מנוחה נכונה לבית המשפט בנושא, התברר שרק חלק משטח בית העלמין פנוי וכי רמ", בניגוד להבטחתיה, טרם החלה בהליכי פירוק לפינוי חלק מרכזי מתוך שטח בית העלמין. בדיון האחרון, שהתקיים בסוף חודש מארס, התבקש המנהל לברר אילו שטחים פנויים ומיניים

אורחית. עם אישור התב"ע פנתה העירייה לרמ", היא בעלת הקרקע, בבקשה להחזיר לה את הקרקע. על אף פניות חוזרות, פגישות ומכתבים, עד היום רמ" טרם החזירה לעירייה את הקרקע והצעתה שהעירייה תפיק את הקרקע במקומה היא הצעה מקוממת. לאחר שנים שרמ" לא פעלה לפינוי הקרקע היא כעת מציעה לשנות את התב"ע כדי שעיריית הוד השרון תפעל במקומה לפירוק הקרקע מהחלקים עמם יש לה הסכמים, וזאת בנוסף לעלויות הפיתוח שנאמדות בעשרות מיליוני שקלים שמוטלות ממילא על כתפי העירייה. עד שרמ" לא תחזיר את השטח לעירייה, לא נוכל להקצות את השטח לקבורה אורחית או אורתודוקסית.